

Wyrok z dnia 16 grudnia 1998 r.

II UKN 393/98

Rozmiar przypadających w ostatnim dziesięcioleciu przed powstaniem inwalidztwa okresów nieskładkowych, wymienionych w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), podlega ustawowemu ograniczeniu do jednej trzeciej uwzględnionych okresów składkowych z całego okresu ubezpieczenia.

Przewodniczący: SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca), Sędziowie SN: Andrzej Kijowski, Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 1998 r. sprawy z wniosku Teresy K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o rentę, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 23 kwietnia 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 23 kwietnia 1998 r. oddalił apelację wnioskodawczyni Teresy K. od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni z dnia 21 października 1997 r. [...], oddalającego jej odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 8 listopada 1996 r., odmawiającej przyznania prawa do renty inwalidzkiej. Sąd Apelacyjny nie potwierdził stanowiska Sądu pierwszej instancji, że wnioskodawczyni nie spełnia wymagania powstania inwalidztwa w okresie objętym ochroną prawa ubezpieczeń społecznych. Sąd drugiej instancji ustalił, iż w dacie powstania inwalidztwa, tj. we wrześniu 1994 r. wnioskodawczyni sprawowała

opiekę nad synem urodzonym w dniu 12 marca 1992 r., a zatem jej inwalidztwo powstało w okresie nieskładkowym, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 6 a ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), wskutek czego spełniony został warunek powstania inwalidztwa w okresie objętym ochroną prawa ubezpieczeń społecznych (art. 6 ust. 2 tej ustawy). Jednakże stwierdzone naruszenie prawa materialnego nie miało wpływu na zgodność z prawem zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego, ponieważ wnioskodawczyni nadal nie spełnia warunku legitymowania się pięcioletnim okresem ubezpieczenia w ostatnim dziesięcioleciu przed datą powstania inwalidztwa. W okresie od 1 października 1984 r. do 30 września 1994 r. wnioskodawczyni udowodniła jedynie 4 lata 3 miesiące i 16 dni okresów składkowych oraz nieskładkowych, a w konsekwencji nie spełnia wszystkich ustawowych wymagań koniecznych do nabycia prawa do renty inwalidzkiej w myśl art. 32 ustawy o z.e.p.

W kasacji wnioskodawczyni podniesiono zarzut naruszenia art. 212 KPC i art. 5 KPC przez nieudzielenie jej „potrzebnych pouczeń i wskazówek, w szczególności dotyczących celowości ustanowienia pełnomocnika procesowego, gdyż te okoliczności mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy”. Na rozprawie kasacyjnej pełnomocnik wnioskodawczyni w ramach nowego uzasadnienia podstaw kasacyjnych wskazał, że niekorzystanie z koniecznej pomocy prawnej przez wnioskodawczynię spowodowało nierozważenie przez Sąd drugiej instancji kwestii sposobu właściwego zaliczania okresów nieskładkowych do jej stażu ubezpieczeniowego, które powinny być uwzględnione w wymiarze nie przekraczającym jednej trzeciej wszystkich okresów składkowych i bez nieuzasadnionego ograniczenia jedynie do okresów składkowych przypadających w ostatnim dziesięcioleciu przed powstaniem inwalidztwa wnioskodawczyni.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Nowe dopuszczalne uzasadnienie podstaw kasacyjnych przedłożone na rozprawie kasacyjnej (art. 393¹¹ zdanie drugie KPC) czyni uzasadnioną skargę kasacyjną. Już w postępowaniu apelacyjnym Sąd drugiej instancji prawidłowo skorygował oczywiste naruszenie prawa materialnego przez Sąd Wojewódzki, który pominął jednoznaczną regulację prawną określoną w art. 6 ust. 2 w związku z art. 4 ust. 1 pkt 6 a

ustawy rewaloryzacyjnej, skoro wnioskodawczyni sprawująca w dacie powstania inwalidztwa opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 4 spełniła ustawowy warunek powstania inwalidztwa w okresie ubezpieczenia (art. 32 pkt 3 ustawy o z.e.p. w związku z art. 6 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej). Równocześnie Sąd Apelacyjny nie rozważył treści art. 4 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej, przez co bezpodstawnie ograniczył nieskładkowy okres opieki nad najmłodszym synem wnioskodawczyni do jednej trzeciej uwzględnionych okresów składkowych przypadających wyłącznie w okresie ostatniego dziesięciolecia przed powstaniem jej inwalidztwa. Tymczasem art. 4 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej nie daje podstaw prawnych do innego ograniczania wpływu okresów nieskładkowych na ustalenie prawa i wysokości świadczeń emerytalno-rentowych poza to, które wynika z wyraźnego brzmienia tego przepisu. Dlatego w ocenie Sądu Najwyższego przy ustalaniu prawa i wysokości świadczeń wymienione w art. 6 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej i przypadające w ostatnim dziesięcioleciu przed powstaniem inwalidztwa okresy nieskładkowe podlegają ustawowemu ograniczeniu do rozmiaru jednej trzeciej wszystkich uwzględnionych, tj. posiadanych przez wnioskodawczynię okresów składkowych z całego okresu ubezpieczenia, bez nieuzasadnionego dalszego (kolejnego) ograniczenia rozmiaru uwzględnianych okresów nieskładkowych do jednej trzeciej okresów składkowych przypadających wyłącznie w ostatnim dziesięcioleciu przed powstaniem inwalidztwa wnioskodawczyni. Warto bowiem zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy rewaloryzacyjnej warunek posiadania wymaganego pracowniczego okresu ubezpieczenia uważa się za spełniony, jeżeli pracownik udowodni liczbę lat składkowych określoną w tych przepisach (wymienionych w art. 1 pkt 1 tej ustawy), która może być uzupełniona okresami nieskładkowymi w rozmiarze określonym już tylko według samoistnej treści art. 4 ust. 2 ustawy, a więc w rozmiarze nie przekraczającym jednej trzeciej uwzględnionych, tj. wszystkich posiadanych przez pracownika okresów składkowych, bez nieuzasadnionego dalszego ograniczenia rozmiaru uwzględnianych okresów nieskładkowych do jednej trzeciej okresów składkowych przypadających wyłącznie w ostatnim dziesięcioleciu przed powstaniem zdarzenia ubezpieczeniowego. Na wykładnię rozszerzającą ograniczenia dotyczące okresów nieskładkowych wymienionych w art. 6 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej - poza treść jej art. 4 ust. 2 - nie pozwala już szczególny charakter tego wyjątkowego przepisu prawa, którego prymat stosowania w relacji do art. 33 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy o z.e.p. wynika z art. 45 ust. 1 ustawy rewaloryza-

cyjnej, dopuszczającej stosowanie tylko niesprzecznych z tą ustawą wcześniejszych przepisów aktów prawa ubezpieczeń społecznych.

Jeżeli zważyć, że w rozpoznawanej sprawie Sąd Wojewódzki przeoczył wyraźną regulację art. 6 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej, a Sąd Apelacyjny nie dostrzegł kontrowersyjności wykładni art. 4 ust. 2 tej ustawy, co zostało podniesione w granicach zarzutów kasacyjnych, dotyczących obowiązku sądu zwrócenia uwagi na celowość ustanowienia pełnomocnika procesowego, który w procedurze kasacyjnej zasignalizował właściwe rozumienie treści art. 4 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej, to naruszenie art. 212 KPC wpłynęło w tej konkretnej sprawie w istotny sposób na wynik sprawy. Według interpretacji Sądu Najwyższego należało bowiem uwzględnić nieskładkowy okres sprawowania opieki nad synem Pawłem, przypadający w ostatnim dziesięcioleciu przed powstaniem inwalidztwa wnioskodawczyni, w rozmiarze jednej trzeciej wszystkich okresów składkowych wnioskodawczyni, która przepracowała 16 lat 3 miesiące i 20 dni, co może wpłynąć na przyznanie jej uprawnień rentowych. Wobec braku skutecznego wskazania w kasacji naruszenia przepisów prawa materialnego Sąd Najwyższy, uznając istotne naruszenie przepisu prawa procesowego, orzekł kasatoryjnie (art. 393¹³ § 1 KPC).

N o t k a

W wyroku z dnia 15 czerwca 1999 r., II UKN 606/98 (teza opublikowana na okładce OSNAPiUS 1999 r. nr 17) Sąd Najwyższy przyjął odmienną wykładnię, że przy ubieganiu się o prawo do renty inwalidzkiej (renty z tytułu niezdolności do pracy) uwzględnieniu podlegają - poza okresami składkowymi - okresy nieskładkowe z tego samego dziesięciolecia. Ograniczenie tych okresów nieskładkowych do 1/3 uwzględnionych okresów składkowych dotyczy tylko tego dziesięciolecia, a nie całego okresu ubezpieczenia.

=====